Netspar

Network for Studies on Pensions, Aging and Retirement

EDITIE 15
LENTE
2013

NETSPAR MAGAZINE

Zelfredzaamheid is iets anders dan ieder voor zich

Tweede pijler wordt verdeeld over de eerste en de derde pijler

Risico's moeten helder en beheersbaar zijn

Thema: Pensioen, zorg & wonen

EDITIE 15
LENTE
2013

INHOUDSOPGAVE

Thema: Pensioen, zorg & wonen

Voorwoord 3

Zelfredzaamheid is iets anders dan ieder voor zich 4
Tweede pijler wordt verdeeld over de eerste en de derde pijler 6
Risico's moeten helder en beheersbaar zijn 9

Partner Profiel 12

TiasNimbas – Netspar Academy 14

Paper Page 15

Het moet minder dan tien jaar geleden zijn. Een student economie was op zoek naar een afstudeeronderwerp en hij had bedacht dat het thema pensioenen zich daarvoor wel eens zou kunnen lenen. Toen hij dat aan zijn beoogde afstudeerhoogleraar voorstelde was een mee-waardige blik zijn deel. *"Over pensioenen valt niets te zeggen"*, was het ontnuchterende antwoord. *"Laat staan dat je er op kunt afstuderen. Pensioenen zijn er gewoon en daaraan valt wetenschappelijk geen enkele lol te beleven"*.

HET KAN VERKEREN

Het kan verkeren. Aan de Universiteit van Tilburg zullen per september 2013 in vier grote masteropleidingen speciale Netspar tracks worden aangeboden, die voor een belangrijk deel door de pensioenproblematiek zullen zijn geïnspireerd. Hiermee krijgen naar verwachting jaarlijks tientallen studenten niet alleen intensief met dit thema te maken, maar gaan ze er ook op afstuderen.

In tien jaar tijd zijn pensioenen academische booming business geworden. Inderdaad, pensioenen zijn er nog steeds 'gewoon', maar ze blijken wetenschappelijk eigenlijk razend interessant te zijn.
Pensioenen zijn kennelijk niet wat ze jarenlang leken te zijn: 100% garanties voor tientallen jaren resterende levensduur. Pensioenen blijken met risico's omgeven te zijn. En risico's zijn niet alleen eng, maar ook intrigerend. Je kunt er aan rekenen, je kunt ze schatten, ze proberen af te dekken, je kunt ook onderzoeken of mensen überhaupt wel benul hebben wat een risico is en of je hen kunt leren ermee om te gaan.

Een tweede reden waarom pensioenen zich in toenemende academische belangstelling mogen verheugen is, dat ze ook niet langer als een op zichzelf staand fenomeen kunnen worden beschouwd. In dit Netspar Magazine worden daarvan overtuigende illustraties gegeven. Dat we thema's als wonen, zorg en pensioenen in hun onderlinge samenhang zullen moeten bezien daarvan raken steeds meer ingewijden overtuigd.
Dat maakt pensioenen complex en uitdagend.

Moeten we nu blij met deze ontwikkeling zijn?
Zekerheden inruilen voor risico's, en eenvoud inwisselen voor complexiteit stemt op zichzelf niet tot vreugde.
Aan de andere kant biedt het ouderen wellicht enige troost als ze kunnen zeggen: 'Mijn pensioenvoorziening mag dan misschien met veel meer risico's zijn omgeven dan ik altijd had gedacht, maar mijn kleindochter is er mooi wel op afgestudeerd'.

Frank van der Duyn Schouten (*)
Algemeen Directeur Netspar

* Frank van der Duyn Schouten was tot 1 mei 2013 Algemeen Directeur van Netspar. Inmiddels is hij Rector Magnificus aan de VU Amsterdam en is Prof.dr. Theo Nijman hem ad interim opgevolgd als Algemeen Directeur Netspar.

Lou Spoor

ZELFREDZAAMHEID IS IETS ANDERS DAN IEDER VOOR ZICH

Lou Spoor van Achmea was een van de aanstichters van het debat over de spanning tussen slinkende pensioenen en exploderende zorgkosten. ‘De ideale oplossing hebben we nog niet gevonden, maar we zijn verder dan zes jaar geleden. Een aantal onwerkbare ideeën is afgevallen’, aldus Spoor.

door Frank van Alphen

‘Ik las net in de krant dat ouderen die vrezen dat ze een eigen bijdrage moeten betalen voor een verzorgingshuis hun geld willen schenken aan hun kinderen’, zegt Lou Spoor die bij Achmea manager strategie is. ‘Dat is een gedragsreactie op het plan van het kabinet een eigen bijdrage in te voeren. Dit is nog maar het begin. We zullen vaker zien dat de wijze waarop ouderen moeten opdraaien voor zorgkosten leidt tot conflicten. Dit soort strijdpunten zet het debat over pensioen en de zorg op scherp.’

Zo’n zes jaar geleden begon Spoor op uitnodiging van Lans Bovenberg te publiceren over de verstrekkende gevolgen van de vergrijzing voor pensioenen en zorg. ‘In het begin bleef het erg stil’, herinnert Spoor zich. ‘Gaandeweg veranderde dat. Daarbij hielp de studie van het CPB uit 2011 die berekende dat de zorgkosten de komende decennia met 18 tot 24 procent zullen toenemen. Dat is geen klein bier.’
Tegenover die forse stijging staan dalende pensioenen. Veel pensioenen worden al jaren niet geïndexeerd en tientallen fondsen moesten de pensioenen dit jaar zelfs verlagen. ‘Daarbovenop komt de verlaging van het opbouwpercentage. Wie nu begint met pensioenopbouw zal bij pensionering tientallen procenten minder ontvangen dan de huidige gepensioneerden’, stelt Spoor.

‘De kernvraag is waar we het geld vandaan halen om straks de zorg te financieren. Het moet uit de lengte of de breedte komen’, aldus de macro-econoom. ‘Zodra je daarover gaat nadenken, ontkom je er niet aan pensioenen erbij te betrekken. Het is goed dat dit thema nu op de kaart staat.’

Volgens Spoor is het ei van Columbus nog niet gevonden, maar zijn in de loop van de jaren al wel een aantal slechte ideeën afgevallen. ‘Sparen voor zorgkosten leek een aantal jaar geleden nog een optie. Mensen zouden een potje opbouwen dat ze konden gebruiken als ze veel zorg nodig hadden. Daar zitten veel haken en ogen aan. Ten eerste krijgt lang niet iedereen aan het eind van zijn leven te maken met hoge zorgkosten. Dat geldt voor ongeveer een op de vijf ouderen. Dat betekent dat de anderen voor niets zouden sparen.’

‘Het tweede probleem is dat het je niet lukt voldoende te sparen. De kosten van intramurale zorg zijn veel hoger dan een individu bij elkaar kan sparen. Sparen heeft alleen zin als de kosten redelijk voorspelbaar zijn. Het derde bezwaar is dat we in Nederland al erg veel sparen. Het is de vraag of je bovenop de pensioenen nog meer moet sparen’, zegt Spoor.

Als sparen afvalt als oplossingsrichting duikt een vorm van verzekeren automatisch op als alternatief. ‘Het is dan interessant aandacht te besteden aan oplossingen die in het buitenland worden uitgeprobeerd. Duitsers moeten bijvoorbeeld een hoge eigen bijdrage betalen voor ouderenzorg. In vergelijking daarmee zijn we in Nederland verwend.’

Omdat ze de eigen bijdragen in Duitsland te gortig vinden worden, is daar dit jaar een eenvoudige aanvullende zorgverzekering geïntroduceerd. ‘Je betaalt een premie van een paar tientjes per maand die stijgt naarmate je ouder wordt. Als je naar een verzorgingshuis moet, keert de verzekering zo’n 1500 euro per maand uit om de extra zorg deels te kunnen betalen. Dit is voor iedereen begrijpelijk. Ik ben erg benieuwd of deze verzekering aanslaat.’

Bij al dit soort arrangementen is de vraag of ze verplicht of vrijwillig moeten zijn. ‘Zodra een regeling verplicht is, voelt het als belasting. Daar geloof ik niet in. Je wilt mensen de vrijheid geven ook iets anders te doen met hun geld. Bij een vrijwillige regeling moet wel worden gezorgd voor voldoende deelnemers. Een verzekering heeft geen bestaansrecht als te weinig mensen aan meedoen. Hier is een rol voor de overheid weggelegd. Die kan deelname op de een of andere manier stimuleren. In Duitsland stimuleert de overheid de aanvullende zorgverzekering door geld bij de premie te leggen.’

Huizen

Bij de zoektocht naar toekomstbestendige arrangementen wordt ook gekeken naar de eigen woning. Ruim de helft van de ouderen heeft een eigen woning die (deels) is afgelost. In die stenen zit vermogen opgesloten dat de bewoners maar moeilijk kunnen vrij spelen.
‘Het makkelijkst zou zijn als ouderen hun huis verkochten en verhuisden naar een huurwoning. Zo werkt het niet in de praktijk: ouderen willen niet verkassen. Oude bomen laten zich niet verplanten’, aldus Spoor.

Volgens Spoor is het nog niet uitgekristalliseerd hoe vermogen dat vast zit in de woning kan worden vrijgemaakt. ‘Er is geen werkende markt voor financiële producten om woningvermogen te kunnen benutten. Daarom wordt in de Taskforce Verzilveren nagedacht over manieren om bakstenen om te zetten in euro’s. Binnen de Taskforce zoeken onder meer VEH, Rabobank, Achmea, het ministerie van BZK en PGGM naar bruikbare modellen. Aan het eind van dit voorjaar presenteert deze werkgroep zijn bevindingen aan minister Blok.’

Zelfredzaam

Dit kabinet hamert erop dat burgers zelfredzamer moeten worden. ‘De boodschap is dat de overheid minder gaat doen in de toekomst. Begrijpelijk, maar zo’n boodschap roept gedragsreacties op. Het schenken van je geld aan je kinderen is daar een voorbeeld van. Als zelfredzaam betekent dat je meer zelf moet betalen, zullen mensen wellicht minder geld gaan sparen. Ze zullen misschien ook minder bereid voor anderen bij te dragen, want waarom zouden die niet zelfredzaam moeten zijn? De overheid bewerkstelligt dan het tegenovergestelde van zijn eigen doelen.’

Spoor: ‘De overheid moet voorzichtig opereren. Als je een deel van de solidariteit uit het raam kiepert, is dat voor altijd. Solidariteit terug brengen in het systeem is lastig. We moeten zorgvuldig op zoek naar het midden tussen eigen verantwoordelijkheid met eigen keuzevrijheid, en solidariteit met gedwongen bijdragen aan het collectief.’

Hoogleraar Arnoud Boot ziet glasheldere verbanden tussen pensioenen en de huizenmarkt. Dat betekent niet dat pensioenfondsen meer taken krijgen. Boot voorspelt juist dat ze minder belangrijk zullen worden. ´Voor een individu is de koppeling tussen pensioen, wonen en zorg logisch. Iedereen heeft te maken met pensioenen, woonlasten en zorgkosten´, zegt Boot in zijn kamer in het gebouw van de economische faculteit van de Universiteit van Amsterdam. ´Het is de vraag of je die zaken ook bij één instantie moet concentreren.´

TWEEDE PIJLER WORDT VERDEELD OVER DE EERSTE EN DE DERDE PIJLER

Arnoud Boot

door Frank van Alphen

Voor Boot is het antwoord op die vraag simpel. ´Er is geen reden het takenpakket van pensioenfondsen uit te breiden en ze ook een rol te laten spelen in het woon- en zorgdomein. Zodra je instellingen meer verantwoordelijkheden geeft, loop je tegen enorme governanceproblemen op. Het is onmogelijk het zicht te houden op zulke conglomeraten en ik heb weinig vertrouwen of dergelijke complexe organisaties goed te managen zijn. Dan maar apart, inderdaad niet kosteloos – we moeten afstemmingsproblemen tussen die dan lossere maar wel meer eenduidige organisaties accepteren.´

Toch ziet Boot tal van raakvlakken tussen de pensioensector en de manier waarop de gemiddelde Nederlander zijn huis financiert. 'Aan de ene kant moeten starters veel lenen om een huis te kopen en aan de andere kant beginnen ze al vroeg verplicht geld opzij zetten voor hun pensioen. Dat kan zo worden geregeld dat mensen zich minder in de schulden hoeven te steken.'

Volgens Boot ligt de oplossing voor de hand. 'Laat jongeren eerst bouwsparen en pas een huis kopen als ze ongeveer 20 procent eigen geld kunnen inbrengen. Voorwaarde is wel dat ze de eerste jaren van hun loopbaan geen pensioenpremie hoeven te betalen. Anders hebben ze geen financiële ruimte om te sparen', aldus de hoogleraar.

Volgens Boot maakt het per saldo niet veel uit of iemand spaart voor zijn pensioen of voor zijn woning. 'Als je kijkt naar de balans van een oudere zal hij in dit scenario een lager pensioen hebben, maar ook een minder hoge hypotheekschuld. Hij heeft dus ook minder hoge woonlasten. Het netto vermogen is hetzelfde als van iemand die meer heeft geleend en meer pensioen ontvangt.´

Boot verwacht dat de rol van pensioenfondsen zal eroderen. 'Er wordt nu nog krampachtig gedaan over niet indexeren en kortingen. Die onrust is het gevolg van de misvatting dat het pensioen zeker is. Dat is jarenlang gesuggereerd. Er is nooit bijgezegd wie die zekerheid garandeert. Nu wordt duidelijk dat er geen instantie bestaat die die zekerheid kan bieden.´

Het huidige paternalistische systeem is volgens Boot in het zadel gebleven dankzij veel premie betalende jongeren in verhouding tot het aantal gepensioneerden. Bovendien stortte de werkgever bij in geval van nood. ´Nu is de situatie omgedraaid. Er zijn meer ouderen dan jongeren en bedrijven willen niet meer opdraaien voor tekorten bij pensioenfondsen. Ze hebben de fondsen op afstand geplaatst en betalen alleen nog een vaste premie voor de werknemers', stelt Boot.

Boot voorziet dat de intergenerationele solidariteit bij pensioenfondsen op de helling gaat. 'Steeds duiken weer herverdelingsvraagstukken op die moeilijk zijn op te lossen. Bij de ene variant zijn ouderen de dupe en bij een andere variant de jongeren. Door pensioen per leeftijdcohort op te bouwen voorkom je dit probleem. Er blijft dan wel een vorm van solidariteit tussen deelnemers van een bepaald leeftijdscategorie, maar je zit niet meer met een grote pot geld waar iedereen aanspraak op denkt te kunnen maken. En waarover steeds ruzie zal worden gemaakt.´

Volgens de hoogleraar is de overgang naar pensioenopbouw per leeftijdscohort een tussenfase. 'Op de langere termijn zal de verplichtstelling sneuvelen. Die houdt stand dankzij de woekerpolissen. Door de woekerpolisaffaire moet niemand er aan denken pensioenopbouw over te laten aan de markt. De verkoop van woekerpolissen heeft laten zien hoe dat uit de hand kan lopen.´ Boot was in de jaren negentig een van de eersten die onderzoek deed naar de verborgen kosten in woekerpolissen van verzekeraars.

Toch denkt Boot dat er mogelijkheden zijn waarbij de markt meer naar zich toe kan trekken en de derde pijler belangrijker gaat worden. ´De Europese IORP-richtlijn maakt de oprichting van nieuw type pensioenvehikels mogelijk. Als er geen verplichtstelling meer is, kan een groep mensen die zich als collectief ziet bij zo´n vehikel een pensioenregeling onderbrengen. Verzekeraars kunnen de back office aanbieden. Het bestuur wordt benoemd door het collectief. Dat leidt tot meer betrokkenheid van de deelnemers.´

'Ik voorzie een knip in het pensioenstelsel. De tweede pijler zal worden verdeeld over de eerste en derde pijler. Bovenop de AOW krijg je een eenvoudig basispensioen

dat lijkt op het huidige tweedepijlerpensioen. Dit pensioen is vrij zeker en iedereen kan het opbouwen. De uitvoering kan worden overgelaten aan een paar partijen dicht bij de overheid. We hebben daar geen honderden pensioenfondsen voor nodig.´

Naast de AOW plus basispensioen komt er meer individueel derdepijlerpensioen. ´Dat is een stuk flexibeler dan het huidige pensioen. Mensen kunnen zelf bepalen hoeveel ze willen sparen en kunnen zelf kiezen voor een beleggingsmix. Ze kunnen er ook verzekeringselementen bij nemen. Denk aan een verzekering die het langlevenrisico dekt of een soort arbeidsongeschikheidsverzekering.´

'Sparen voor zorgkosten heeft geen zin. Ze zijn onvoorspelbaar en degenen die veel zorg nodig hebben, kunnen nooit voldoende sparen om de kosten te kunnen betalen. Zorgkosten vallen binnen het verzekeringsdomein.'

Volgens Boot is het debat over zorgkosten nog maar net begonnen. 'We praten nu over een eigen bijdrage bij een verpleeghuis. Dat je betaalt voor het feit dat je daar woont lijkt me logisch. De discussie wordt een stuk lastiger als het gaat over een dure levensreddende operatie en wie daar recht op hebben. Het afremmen van de vraag is moeizaam. De vraag naar zorg neemt alleen maar toe. Begrijpelijk, want iedereen wil de beste zorg voor bijvoorbeeld zijn kind. De enige troost is dat alle landen worstelen met de toename van de zorgkosten. Zorg is complex en marktfalen dreigt. Geen enkel land heeft hier al iets op gevonden.'

Naast de AOW plus basispensioen komt er een meer individueel derdepijlerpensioen.

De raakvlakken tussen pensioen en zorg liggen volgens Boot minder voor de hand dan de koppeling tussen de oudedagsvoorziening en de woonmarkt. Boot ziet hier geen rol weggelegd voor de pensioensector.

RISICO'S MOETEN HELDER EN BEHEERSBAAR ZIJN

DNB volgt te ontwikkelingen rond pensioenen nauwgezet. Zeker als er verbindingen worden gelegd met andere domeinen waar de toezichthouder ook over waakt. 'We letten erop dat er niet ergens risico's worden weggemoffeld.' De Nederlandsche Bank (DNB) is niet alleen toezichthouder op onder meer de bank- en pensioensector. DNB is ook formeel economisch adviseur van Den Haag. 'We geven gevraagd en ongevraagd advies', zegt Jan Marc Berk, divisiedirecteur Economisch Beleid en Onderzoek.

door Frank van Alpen

In die rol spreekt Berk (1964), die DNB-president Klaas Knot in Groningen opvolgde als hoogleraar Money and Banking, over de pensioensector en verbanden met banken en de dossiers wonen en zorg. 'We geven aan wat consequenties zijn van bepaalde keuzes. De uiteindelijke keuzes laten we uiteraard over aan de politiek', aldus Berk.

Berk kijkt in de eerste plaats door een macro-economische bril naar de kwetsbaarheden van de Nederlandse economie. 'De verwevenheid van de financiële en de reële economie is groter dan in andere landen. Dat is het gevolg van de manier waarop we ons pensioenstelsel en de woningmarkt hebben ingericht.'

'Omdat we een kapitaalgedekt pensioenstelsel hebben, is er een directe link met de financiële markten. Daarbij moet gezegd dat dit stelsel ook grote voordelen heeft. Pensioenen zijn afgezonderd in een grote spaarpot. Daardoor heeft de politiek minder invloed op de pensioenen en zijn we beter voorbereid op de vergrijzing dan sommige andere landen', aldus de divisiedirecteur.

De verwevenheid tussen financiële en reële economie wordt verder aangewakkerd door de relatief hoge hypotheekschulden. 'Veel Nederlandse burgers hebben een relatief lange balans. Aan de ene kant staan hoge verplichte besparingen bij hun pensioenfonds en aan de andere kant een relatief hoge hypotheekschuld.'

Bij banken speelt bovendien de funding gap. Banken hebben onvoldoende spaargeld om de hypothecaire leningen te financieren. Ze moeten geld ophalen op de kapitaalmarkt waardoor ze afhankelijk zijn van de stemming op financiële markten. ‘Deze grote verwevenheid met financiële markten baart ons zorgen omdat de Nederlandse economie daardoor een procyclisch karakter krijgt. Economische schommelingen worden versterkt’, zegt de macro-econoom. ‘Dat leidt tot meer onzekerheid en dat is slecht voor de economische groei omdat het consumentenvertrouwen hierdoor onder druk komt.’

Neveneffect van de afhankelijkheid van de bank van de kapitaalmarkt is dat de hypotheekrente in Nederland hoger is dan in andere landen. Dit mede omdat kapitaalverschaffers de risico’s verbonden aan de hypotheekportefeuille nu anders inschatten dan voor de crisis. Berk: ‘Een gevolg is dat de monetaire verruiming van de ECB hier minder doorwerkt in de rentetarieven. Ander nadeel is dat gezinnen zitten met hoge hypotheeklasten.’

DNB, die de houdbaarheid van de overheidsfinanciën ook in het oog houdt, wijst op de relatie tussen het pensioen- en hypotheekdossier met de staatskas. ‘Veranderingen in het pensioenstelsel kunnen grote repercussies hebben voor de overheidsfinanciën vanwege de omkeerregel. De premies zijn tot een bepaald niveau aftrekbaar en de uitkeringen zijn belast’, aldus Berk. ‘Voor ons is van belang dat maatregelen de verwevenheid tussen de reële en financiële economie in elk geval niet vergroten.’

De verwevenheid tussen financiële en reële economie wordt verder aangewakkerd door de relatief hoge hypotheekschulden.

Zorg

Naar de stijgende zorgkosten kijkt DNB vooral uit het oogpunt van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën. ‘Die stijgende zorgkosten raken de overheidsfinanciën. Manieren om de kosten in de hand te houden, hebben al snel invloed op de mate van solidariteit tussen onder meer ziek en gezond in het zorgstelsel’, zegt Berk. Zodra discussies op dat heikele terrein belanden, houdt DNB gepaste afstand. ‘Dat zijn politieke afwegingen waar wij verre van blijven. Maar dat er iets aan de kostenstijging gedaan moet worden, staat buiten kijf. Waar nodig zullen we informatie geven over de consequenties van bepaalde keuzes. De politiek moet keuze kunnen maken op grond van voldoende informatie.’

Een belangwekkende koppeling die is gelegd tussen het woondossier en het pensioenstelsel was de commissie onder leiding van Kees van Dijkhuizen die een verkenning uitvoerde naar de mogelijkheid meer pensioengeld in te zetten om de funding gap deels te dichten. Van Dijkhuizen stelt voor dat de overheid hypotheekobligaties gaat uitgeven. Die zijn voor pensioenfondsen aantrekkelijk omdat ze meer opleveren dan gewone staatsleningen. Banken kunnen hypotheken met een NHG onderbrengen bij de overheidsinstelling die de obligaties uitgeeft.

‘Wij zaten niet in die commissie, maar zijn wel geconsulteerd’, zegt Berk, die ook plaatsvervangend kroonlid is van de SER. ‘De voorstellen zijn een stap in de goede richting. We letten erop of er geen risico’s onder het tapijt verdwijnen. De risico’s moeten helder en beheersbaar zijn. In dit geval zijn er geen risico’s weggemoffeld, zoals sommige critici dachten. Maar we zijn er nog niet’, waarschuwt Berk. ‘Het is te vroeg om de vlag uit te hangen. De uitwerking op detailniveau zal nog een hele toer worden.’

Volgens Berk zijn al tal van maatregelen aangekondigd om de verwevenheid tussen financiële markten en de alledaagse economie in te dammen. Denk aan hogere kapitaaleisen voor banken en het pakket maatregelen om de woonmarkt vlot te trekken. Ook de invoering van het het nieuwe pensioencontract in 2015 moet het stelsel minder procyclisch maken: tegenvallers mogen worden uitgesmeerd over een langere periode.

Jan Marc Berk

‘Veel maatregelen moeten nog worden ingevoerd’, zegt Berk. ‘Pas als nieuwe wetten en regels zijn geïmplementeerd, kunnen we beoordelen of de gewenste effecten optreden.’

Berk pleit voor eenvoud bij nieuwe constructies. ‘Uit enquêtes blijkt dat gezinnen het lastig vinden gefundeerde beslissingen te nemen over hun financiën. Bij wijzigingen moeten we voorkomen dat zaken complexer worden. Dat is geen triviaal punt.’

Sommige pensioenbestuurders mijmerden wel eens hardop over het verstrekken van een pensioen in natura. Het fonds zou bijvoorbeeld bepaalde zorg kunnen aanbieden in plaats van geld. Berk heeft geen oordeel over deze suggestie. ‘We zeggen alleen dat een fonds dat andere taken gaat uitvoeren, moet zorgen voor een bestuur dat ook verstand heeft van die zaken. We zullen hogere eisen stellen aan de kennis van bestuurders als er sprake is van brancheverveging.’

ACTUIT

Onlangs hebben wij een samenwerkingsverband gesloten met Netspar. Graag geven we een introductie van ons bedrijf ActuIT, vertellen we wat onze activiteiten zijn en geven we aan hoe wij de concrete invulling van onze samenwerking met Netspar zien.

door Arne Diemeer (ActuIT)

ActuIT bestaat ruim 11 jaar en is gespecialiseerd in online communicatie op het gebied van pensioen en andere financiële producten. Individuele financiële communicatie vereist zowel actuariële als IT-kennis. Communicatie tussen vakmensen uit afzonderlijke gebieden loopt vaak spaak door de onbekendheid met elkaar vakgebied. Wij beheersen beide terreinen. ActuIT is opgezet door 2 actuarissen, en is inmiddels gegroeid naar 9 medewerkers met actuariële, IT, communicatie en webdesign kennis. Gestart met communicatie over pensioenen zijn we nu steeds meer aan het uitbreiden naar communicatie over andere financiële producten.

Wij hebben een eigen softwarepakket (Futurama) ontwikkeld, waarmee eenvoudig en efficiënt willekeurige financiële berekeningen kunnen worden gemodelleerd. Futurama wordt onder andere gebruikt bij het ontwikkelen van interactieve web applicaties (bijvoorbeeld online pensioenplanners) en bij het genereren van documenten met persoonlijke informatie. Basisgedachte is altijd dat we deelnemers de financiële informatie op maat geven. Futurama zetten we in als zelfstandig softwarepakket voor financieel specialisten. Deze specialisten kunnen Futurama inzetten om te communiceren over een financieel thema waarvan zij de expert zijn. Daarnaast verzorgen wij zelf implementaties met Futurama op pensioengebied.

Klanten van ActuIT zijn verzekeringsmaatschappijen, pensioenfondsen en pensioenuitvoerders. Inmiddels wordt ons pakket Futurama op verschillende gebieden ingezet voor meer dan 2 miljoen deelnemers. In Nederland zijn we marktleider op het gebied van pensioenplanners.

Met onze ruime ervaring op het gebied van pensioencommunicatie kunnen we een bijdrage leveren aan verschillende onderzoeken binnen Netspar op dit gebied. Met Futurama zijn ruim 80 pensioenplanners ontwikkeld. We hebben dus veel praktijkcases waarbij over het onderwerp pensioen met een deelnemer wordt gecommuniceerd. We zien hierbij veel raakvlakken met eerdere Netspar-onderzoeken op het gebied van deelNemercommunicatie.

Andersom willen wij onze pensioencommunicatie altijd verder verbeteren en zijn hierbij op zoek naar ideeën en initiatieven om dat te doen. Binnen Netspar is deze kennis ruimschoots aanwezig. Door de samenwerking met professionals werkzaam op verschillende gebieden kunnen we leren van elkaars praktijkervaring, en elkaar versterken. Tegenwoordig, met alle veranderingen op pensioengebied, wordt het steeds belangrijker om goed en duidelijk te communiceren over een moeilijk onderwerp als pensioen. Hier kunnen we alle beschikbare kennis goed gebruiken. We kijken erg uit naar onze samenwerking met Netspar!

De Amerikaanse honkbalcoach Abe Lemons merkte ooit op dat het nadeel van pensioen is dat je geen dag vrij kan nemen. In de fase voorafgaand aan pensionering is het niet veel anders, zeker niet voor de professionals in de pensioensector zelf. De ontwikkelingen volgen elkaar in hoog tempo op en de uitdaging is om vooruit te lopen op veranderingen en in beleid het volgende honk te halen.

TIASNIMBAS – NETSPAR ACADEMY

door Alfred Slager (TiasNimbas)

Deelnemers van pensioenfondsen worden steeds vaker verantwoordelijk voor de eigen financiële planning. Pensioenconsumenten blijken echter in beperkte mate bereid en in staat om goede keuzes te maken. En de deelnemer verandert. Het aantal werkgevers per loopbaan neemt toe. En de groep ZZP'ers groeit en vormt een uitdaging voor het stelsel van aanvullende pensioenen.

En hoe gaat het pensioenfonds om met risico's? Welke risico's kan een pensioenaanbieder zelf absorberen, welke moeten worden doorgegeven aan de deelnemers? Toezichtkaders zijn daarvoor in ontwikkeling. Aan de ene kant is er een convergentie in risicoraamwerken, aan de andere kant worden verschillende typen instellingen ontwikkeld met uiteenlopende doelstellingen en werkwijze voor bestuurders.

Dit zijn maar enkele thema's die Netspar in haar onderzoekslijnen uitzet, om zo het inzicht en debat verder te helpen. Hoe houd je als pensioenprofessional al die veranderingen bij? Er wordt steeds diepere en intensievere kennis verwacht. En de pensioenprofessional moet al deze dossiers aan elkaar verbinden.

Netspar en TiasNimbas Business School hebben voor pensioenprofessionals een masterclasscyclus ontwikkeld. In september 2012 startten veertig deelnemers met het programma. Deelnemers van pensioenfondsen, ministeries, verzekeraars of vermogensbeheerders. De ambitie van de cyclus is deelnemers de "best of both worlds" te bieden. Netspar-onderzoekers gaan met de deelnemers in debat over hun eigen onderzoeken. Professionals uit de praktijk staan vooraan in de toepassing van nieuwe concepten of onderzoeksinzichten. Dat zorgt voor brede discussies en leidt regelmatig tot inzichten die met recht sectoroverschrijdend zijn. Deelnemers doen dit niet alleen in discussies in de klas, maar ook in de eindopdracht. Deze heeft een praktische insteek of vraag als achtergrond, en wordt in een interactieve sessie bij PGGM in Zeist op woensdagmiddag 26 juni gepresenteerd. U bent hiervoor van harte uitgenodigd; aanmelding graag via www.netspar.nl.

De eerste cyclus is nog niet afgerond, maar is positief ontvangen en wordt nog geëvalueerd. Voor de tweede cyclus, die in september start, zijn inmiddels al geen vrije plaatsen meer beschikbaar. De feedback op de eerste cyclus gaan we gebruiken om het programma voor 2013/2014 nog beter bij de wensen van de deelnemers aan te laten sluiten. Zodat de pensioenprofessional met gemak het volgende honk kan halen.

RECENT GEPUBLICEERDE PAPERS

Deze pagina geeft de onlangs verschenen papers uit de Netspar-serie. Meer papers en alle pdf-versies zijn te vinden op onze website www.netspar.nl.

Discussion Papers (DP) worden geproduceerd door alle Netspar onderzoekers en Ph.D. studenten die betrokken zijn bij een of meer Netspar onderzoeksprogramma's of thema's. Een DP is gericht op publicatie in belangrijke wetenschappelijke tijdschriften. Het is meestal de output van een onderzoeksvoorstel gefinancierd door Netspar. De DP's worden besproken tijdens de Netspar-activiteiten en worden digitaal met een managementsamenvatting gepubliceerd op onze website en SSRN.

2013

Bonsang, Eric and Valeria Bordone
The effect of informal care from children on cognitive functioning of older parents (DP 01/2013-008)

Kippersluis, Hans van and Titus Galama
Why the rich drink more but smoke less: The impact of wealth on health behaviors (DP 02/2013-007)

Lusardi, Annamaria, Michaud, Pierre-Carl and Olivia Mitchell
Optimal financial knowledge and wealth inequality (DP 02/2013-006)

Flores, Manuel and Adriaan Kalwij
What do wages add to the health-employment nexus? Evidence from older European workers (DP 03/2013-005)

Floroiu, Oana and Antoon Pelsser
Closed-form solutions for options in incomplete markets (DP 02/2013-004)

Meijdam, Lex and Eduard Ponds
Optimal degree of funding of public sector pension plans (DP 02/2013-003)

Pool, Veronika, Sialm, Clemens and Irina Stefanescu
It pays to set the menu: Mutual fund investment options in 401(k) plans (DP 01/2013-002)

Kooreman, Peter, Melenberg, Bertrand, Prast, Henriette and Nathanael Vellekoop
Framing effects in an employee saving scheme; A non-parametric analysis (DP 01/2013-001)

2012

Andonov, Aleksandar, Rob Bauer and Martijn Cremers
Can large pension funds beat the market? Asset allocation, market timing, security selection, and the limits of liquidity (DP 10/2012-062)

Andonov, Aleksandar, Rob Bauer and Martijn Cremers
Pension fund asset allocation and liability discount rates: Camouflage and reckless risk taking by U.S. public plans? (DP 05/2012-061)

Osterrieder, Daniela, and Peter Schotman
The volatility of long-term bond returns: Persistent interest shocks and time-varying risk premiums (DP 08/2012-060)

García-Gómez, Pilar, Erik Schokkaert, Tom van Ourti and Teresa Bago d'Uva
Inequity in the face of death (DP 05/2012-059)

Ismayilov, Huseyn, and Jan Potters
Disclosing advisor's interests neither hurts nor helps (DP 09/2012-058)

Ismayilov, Huseyn, and Jan Potters
Promises as commitments (DP 07/2012-057)

Grootjans - Van Kampen, Inge, and Pieter van Baal
Disease prevention: Saving lives or reducing health care expenditures? (DP 12/2012-056)

Peters, Frederik, Wilma Nusselder and Johan Mackenbach
Period life expectancy over- or understates current mortality conditions in the presence of tempo effects (DP 10/2012-055)

Obulqasim, Parida, Werner Brouwer and Pieter van Baal
Cost and benefit of hospital financing system reforms in OECD countries (DP 12/2012-054)

Mackenbach, Johan,
Economic conditions and life expectancy in Europe, 1900 – 2008 (DP 12/2012-053)

Kulhánová, Ivana, Rasmus Hoffmann, Terje Eikemo and Johan Mackenbach
Inequalities in mortality by cause of death: First national data for the Netherlands (DP 12/2012-052)

Ang, Andrew, Bingxu Chen and Suresh Sundaresan
Liability driven investment with downside risk (DP10/2012-051)

Prast, Henriëtte, Federica Teppa and Anouk Smits
Is information overrated? Evidence from the pension domain (DP 12/2012-050)

Becker, Anke, Thomas Decker, Thomas Dohmen, Armin Falk and Fabian Kosse
The relationship between economic preferences and psychological personality measures (DP 04/2012-049)

Dohmen, Thomas, Armin Falk, David Huffman and Uwe Sunde
Interpreting time horizon effects in inter-temporal choice (DP 02/2012-048)

Pollmann, Daniel, Thomas Dohmen and Franz Palm
Robust estimation of wage dispersion with censored data: An application to occupational earnings risk and risk attitudes (DP 03/2012-047)

Skugor, Daniela, Ruud Muffels and Ton Wilthagen
Labour law, social norms and the early retirement decision: An empirical study (DP 11/2012-046)

Beber, Alessandro, Michael Brandt, Mathijs Cosemans and Michela Verardo
Ownership crowded with style: Institutional investors, liquidity, and liquidity risk (DP 11/2012-045)

Hoffmann, Arvid, and Thomas Post
What makes investors optimistic, what makes them afraid? (DP 11/2012-044)

Cole, Harold, Soojin Kim and Dirk Krueger
Analyzing the effects of insuring health risks. On the trade-off between short run insurance benefits vs. long run incentive costs (DP 11/2012-043)

Georgarakos, Dimitris, Michael Haliassos and Giacomo Pasini
Household debt and social interactions (DP 11/2012-042)

Sorensen, Morten, Neng Wang and Jinqiang Yang
Valuing private equity (DP 04/2012-041)

Goldstein, Robert, Frederico Belo and Pierre Collin-Dufresne
Endogenous dividend dynamics and the term structure of dividend strips (DP 03/2012-040)

Collin-Dufresne, Pierre, Michael Johannes and Lars Lochstoer
Parameter learning in general equilibrium: The asset pricing implications (DP 05/2012-039)

Collin-Dufresne, Pierre, and Vyacheslav Fos
Insider trading, stochastic liquidity and equilibrium prices (DP 05/2012-038)

Collin-Dufresne, Pierre, and Vyacheslav Fos
Do prices reveal the presence of informed trading? (DP 08/2012-037)

Solinge, Hanna van,
Explaining transitions into self-employment after (early) retirement (DP 09/2012-036)

Dimmock, Stephen, Roy Kouwenberg, Olivia Mitchell and Kim Peijnenburg
Ambiguity attitudes and economic behavior: Evidence from a U.S. household survey (DP 09/2012-035)

Santen, Peter van,
Uncertain pension income and household saving (DP 10/2012-034)

Haan, Jurre de, Karin Janssen and Eduard Ponds
The holistic balance sheet as the new framework for European pension supervision (DP 10/2012-033)

Bonsang, Eric, and Arthur van Soest
Satisfaction with daily activities after retirement in Europe (DP 08/2012-032)

Scholte, Robert, Gerard van den Berg and Maarten Lindeboom
Long-run effects of gestation during the Dutch hunger winter famine on labor market and hospitalization outcomes (DP 01/2012-031)

Grip, Andries de, Arnaud Dupuy, Jelle Jolles and Martin van Boxtel
Retirement and cognitive development: Are the retired really inactive? (DP 07/2012-030)

Koijen, Ralph, and Motohiro Yogo
The cost of financial frictions for life insurers (DP 08/2012-029)

Binsbergen, Jules van, Wouter Hueskes, Ralph Koijen and Evert Vrugt
Equity yields (DP 03/2012-028)

Fedotenkov, Igor, Lex Meijdam and Bas van Groezen
International trade with pensions and demographic shocks (DP 05/2012-027)

Belloni, Michele, Rob Alessie, Adriaan Kalwij and Chiara Marinacci
Lifetime income and old age mortality risk in Italy over two decades (DP 08/2012-026)

Bartram, Söhnke,
Post-retirement benefit plans, leverage, and real investment (DP 06/2012-025)

NEA (Netspar Economic Advice) Papers

beschrijven en motiveren de positie van de auteur op een beleidsrelevant onderwerp. Hoewel Netspar als zodanig onpartijdig is, hebben individuele Netspar-onderzoekers een persoonlijke mening die zij ook uiten, zowel binnen als buiten het Netspar-netwerk. Netspar bied eenvoudig een forum voor diepgaande discussie. De auteurs presenteren de NEA Papers op evenementen. NEA Papers worden op de Netspar-website gepubliceerd, en verschijnen daarnaast ook gedrukt.

Prast, Henriette
Rationeel beleid voor irrationele mensen. Een gedragseconomische visie op de toekomst van gezondheidspreventie in Nederland (NEA 48)

Design Papers (DESIGN)

bespreken het ontwerp van een component van een pensioenstelsel of pensioenproduct. Een Netspar Design Paper analyseert de doelstelling van een component en de mogelijkheden om de werking ervan te verbeteren. Een Netspar Design Paper is goed toegankelijk voor specialisten in de sector die verantwoordelijk zijn voor het ontwerp van de betreffende component. Design Papers worden door Netspar uitgegeven, zowel digitaal via de website, als gedrukt.

2013

Fransen, Erwin, Niels Kortleve, Hans Schumacher, Hans Staring and Jan-Willem Wijckmans
The holistic balance sheet as a building block in pension fund supervision (Design 18)

Jong, Frank de and Yang Zhou
Guarantees and habit formation in pension schemes. A critical analysis of the floor-leverage rule (Design 17)

Bonenkamp, Jan, Wilma Nusselder, Johan Mackenbach, Frederik Peters and Harry ter Rele
Herverdeling door pensioenregelingen (Design 16)

Brüggen, Elisabeth, Ingrid Rohde and Mijke van den Broeke
Different people, different choices. The influence of visual stimuli in communication on pension choice (Design 15)

Heemskerk, Mark, Bas de Jong and René Maatman
Hoofdlijnen pensioenakkoord, juridisch begrepen (Design 14)

Mehlkopf, Roel, Jan Bonenkamp, Casper van Ewijk, Harry ter Rele and Ed Westerhout
Impliciete en expliciete leeftijdsdifferentiatie in pensioencontracten (Design 13)

2012

De Waegenaere, Anja, Bertrand Melenberg and Tim Boonen
Het koppelen van pensioenleeftijd en pensioenaanspraken aan de levensverwachting (Design 12)

Peters, Frederik, Wilma Nusselder and Johan Mackenbach
The longevity risk of the Dutch Actuarial Association's projection model (Design 11)

Jong, Frank de, and Peter Schotman
De RAM in het nieuwe pensioenakkoord (Design 10)

Colofon

Netspar Magazine is een uitgave van Netspar, Network for Studies on Pensions, Aging and Retirement in Nederland.
Netspar Magazine wordt digitaal verspreid.
In- of uitschrijven, neem dan contact op met Netspar.

Netspar
Bezoekersadres
Tilburg University, Cobbenhagen Gebouw, Warandelaan 2, Tilburg
Postadres
Postbus 90153, 5000 LE Tilburg
Telefoon 013 466 2109
E-mail info@netspar.nl
Website www.netspar.nl

Directie
Frank van der Duyn Schouten, Voorzitter tot 1 mei 2013
Theo Nijman Wetenschappelijk directeur en Voorzitter a.i.
Peter Gaillard, Managing director

Netspar partners

Pensioen fondsen en asset liability companies
APG
Cardano
PGGM
Ortec Finance

Verzekeraars en banken
Achmea
Aegon
ASR
Nationale-Nederlanden
Robeco

Publieke sector
AFM
De Nederlandsche Bank
Sociale Verzekerings Bank

Universiteiten
Erasmus Universiteit Rotterdam
Maastricht University
Radboud Universiteit
Rijksuniversiteit Groningen
Tilburg University
Universiteit Leiden
Universiteit van Amsterdam
Universiteit van Twente
Universiteit van Utrecht
Vrije Universiteit Amsterdam

Redactie
Frank van Alphen
Gaby Coenen
Arne Diemeer (ActuIT)
Alfred Slager (TiasNimbas)
Mandy van Trier
Nina Woodson

Fotografie
Robert Goddyn

Grafisch ontwerp
B-more design, Tilburg

Netspar

Network for Studies on Pensions, Aging and Retirement

Netspar, Network for Studies on Pensions, Aging and Retirement, started operations in 2005. It is a network connecting two main groups: pension practice and pension science. The first group consists of ministries, supervising agencies and other civil service institutions, pension funds, pension providers, insurance companies, banks, asset liability management companies. The second group consists of Dutch and non-Dutch pension researchers, and Dutch universities.

Mission

Netspar contributes to the ongoing improvement of financing opportunities for the 'old age' of Dutch and European citizens through network development, formulating and executing scientific research and knowledge transfer programs.

Vision

With this aim in mind, Netspar wants to secure sustainable pension and insurance systems that share risk equitably and efficiently. The network strives to set an example of how public and private parties in the service industry can cooperate with researchers in the social sciences in an efficient and mutually beneficial way to stimulate social innovation. Next to that, Netspar strives to stimulate the research and development capacity of the pension industry.

Core values of Netspar

The core values of Netspar are independence, accessibility for new entrants, and openness to dialogue and interaction between stakeholders. Netspar recognizes the importance of diverse types of knowledge, a wide range of disciplines, and methodological approaches.
It does not support particular policy positions, but is instead dedicated to promoting a wider understanding of the economic and social implications of pensions and retirement. It strives to effectively disseminate unbiased research output among public policymakers, professionals and trustees in financial institutions, and the academic community.

Netspar Partners

Tilburg University

Maastricht University

Universiteit Utrecht

university of groningen

Universiteit van Amsterdam

Erasmus Universiteit Rotterdam

VU University Amsterdam

University of Twente.

nationale nederlanden

ASR

achmea

ORTEC FINANCE

AEGON

apg All Pensions Group

PGGM

Cardano

ABN·AMRO

ROBECO The Investment Engineers

ZwitserLeven

SVB

De Nederlandsche Bank

AFM